

تقاضای بیش از حد انرژی در ایران

هدفمند کردن یارانه‌ها؛ فصل اقتصاد

تراز منفی گاز طبیعی، همچنان نشان دهنده کمبود گریزناپذیر این محصول با ارزش است که حل این معضل، همت بلند مردم و مسؤولان را می‌طلبد.

۲۰ میلیون بشکه‌ای واردات، این رقم به طور متوسط، در سال جاری به ۱۵ میلیون بشکه در روز رسیده است.

مسئولان وزارت نفت معتقدند کاهش واردات، منجر به ۴ میلیارد دلار صرفه جویی در این بخش شده است. در بخش گازوییل هم سهمیه بندی به زودی آغاز خواهد شد. ایران تا سال گذشته، در شمار صادرکنندگان گازوییل بوده، حال آن که بارشد سریع مصرف داخلی، ظرفیت صادرات به صفر رسیده و کشور به ناچار دست به واردات این محصول زده است. در بخش گاز طبیعی نیز شرایط مشابهی برقرار است. رشد سریع مصرف از یک سو و توسعه سریع ساختارهای انتقال گاز و گازرسانی در ایران از سوی دیگر، موجب شده است گاز طبیعی، یکی از بالاترین ارقام رشد تقاضا را در میان حامل‌های مختلف انرژی به خود اختصاص دهد. تقاضا برای برخورداری از گاز طبیعی، حتی در در دست‌ترین روستاها و شهرهایی که فاصله زیادی با خطوط اصلی انتقال گاز طبیعی دارند، امروزه به یک مطالبه عمومی و جدی تبدیل شده است. حال آن که سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های انتقال گاز به بسیاری از این نقاط دورافتاده، فاقد توجیه اقتصادی و مستلزم صرف هزینه‌های بسیار سنگین می‌باشد. در بخش گاز طبیعی، تأخیر در بهره‌برداری از فازهای مختلف پارس جنوبی نیز بر تعمیق و گسترش شکاف بین عرضه و تقاضای طی سال‌های اخیر افزوده است.

بر همین اساس، واردات سالانه حدود ۷ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی از ترکمنستان - به خصوص در روزهای سرد زمستانی که مصرف گاز طبیعی در ایران به اوج خود می‌رسد - به یکی از مهمترین منابع تأمین کسری لیتزر در روز می‌رسد، در حالی که این رقم، از کاهش ۲۰ تا ۲۱ میلیون لیتری مصرف روزانه بنزین از ابتدای سال تاکنون خبر داده است. بر اساس محاسبات این شرکت، در صورت عدم اجرای طرح سهمیه بندی بنزین، متوسط مصرف کشور، باید به رقم ۸۵ تا ۸۸ میلیون لیتر در روز می‌رسد، در حالی که این رقم، از ابتدای سال تاکنون ۶۷ تا ۶۵ میلیون لیتر در روز بوده است. بنا بر اعلام این شرکت، در صورت تداوم روندهای قبلی مصرف بنزین، واردات این فرآورده نفتی باید به رقم بی‌سابقه ۳۵ میلیون لیتر در روز بالغ می‌شد، حال آن که در نتیجه اجرای طرح صرفه جویی، با کاهش

اجرای طرح تحول اقتصادی که بسیاری از شهروندان، آن را به نام "نقدی کردن یارانه‌ها" و کارگزاران دولتی آن را هدفمند کردن یارانه‌ها می‌خوانند، در نیمه دوم سال ۸۷ به مهمترین مسأله اقتصاد ایران، به خصوص در حوزه انرژی تبدیل شده است. طرح مزبور، همان طرحی است که دکتر محمود احمدی نژاد، رئیس‌جمهور ایران در ابتدای سال جاری، آن را جراحی بزرگ اقتصاد ایران خوانده بود. احمدی نژاد طی جلسات مختلف، با حضور در رسانه ملی، به دفاع از اجرای این طرح پرداخته است. وی تلاش کرده تا در قالب اجرای عدالت اقتصادی، از اجرای این طرح که ۷ محور عمده آن شامل "هدفمند کردن یارانه‌ها، اصلاح ساختار نظام بانکی و بیمه، گمرکات، مالیات، افزایش ارزش پول ملی، اصلاح نظام توزیع کالا و خدمات و ارتقای بهره‌وری" است، دفاع کند. برخی ناظران، اجرای این طرح را ناشی از الزامات قانون برنامه چهارم توسعه می‌دانند که طی آن، دولت مکلف شده است در پایان برنامه، فرآورده‌های نفتی را به قیمت فوب خلیج فارس عرضه کند. مجلس شورای اسلامی، همچنین طی مصوبه‌ای در سال ۸۶ دولت را مکلف کرده بود با پیش‌بینی تدابیر لازم، قیمت حامل‌های انرژی را تا پایان سال ۹۰ به قیمت‌های واقعی رسانده و یارانه انرژی را به صفر برساند.

حجم یارانه‌های انرژی

ایران یکی از بزرگترین ارقام یارانه انرژی را به شهروندان خود پرداخت می‌کند. حجم وسیعی از بودجه سالانه دولت، به تأمین یارانه‌ها اختصاص می‌یابد که بخش عمده‌ای از این رقم، مختص یارانه‌های انرژی است. دکتر احمدی نژاد، رقم یارانه‌های فرآورده‌های نفتی را ۹۰ هزار میلیارد تومان (حدود ۹۰ میلیارد دلار) اعلام کرده است. وی در دفاع از لزوم اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها می‌گوید ۷۰ درصد از این رقم به سه دهک نخست درآمدی اختصاص یافته است. احمدی نژاد همچنین دلیل تورم‌زا بودن ساختارهای اقتصادی ایران را وابستگی به نفت دانسته و تداوم این وضعیت و پرداخت یارانه‌ها را با حجم فعلی، مغایر عدالت و موجب اتلاف منابع ملی ذکر کرده است.

حجم سنگین یارانه‌های انرژی پرداختی در ایران، با کشورهایی مانند عربستان سعودی، چین و مصر قابل مقایسه است. یارانه‌های انرژی در ایران به بنزین، گازوییل، گاز و برق اختصاص می‌یابد. تداوم

بزرگ نفتی آمریکایی و اروپایی منعقد کرده است، طرح‌های گسترده‌ای را در زمینه فرآوری و صادرات گاز بخش شمالی میدان گازی پارس جنوبی - که قطری‌ها آن را گنبد شمالی می‌خوانند - در دست اجرا دارد. قطر هم اکنون یکی از بزرگترین صادرکنندگان گاز طبیعی و گاز مایع شده ال‌ان‌جی به اروپا و ایالات متحده است.

کمیسیون گاز در زمستان سال گذشته، اعتراضات شدید نمایندگان مجلس را نیز به همراه داشت. دولت در سال جاری، تمهیداتی را برای جلوگیری از تکرار این شرایط اندیشیده است. ■

وسیمان)، در زمستان سال گذشته با محدودیت گاز طبیعی مواجه شده و ناچار به مصرف سوخت دوم و یا کاهش تولید خود شدند. کارشناسان معتقدند در صورت عدم بهره‌برداری به موقع از فازهای در دست اجرای پارس جنوبی، تراز منفی گاز طی سال‌های آینده از وضعیت بدتری برخوردار خواهد شد. تأخیر ایران در بهره‌برداری از ذخایر میدان گازی پارس جنوبی - بزرگترین میدان مستقل گازی جهان - که بین ایران و قطر مشترک است، موجب پیشی گرفتن قطر بر ایران در برداشت از ذخایر این میدان مشترک شده است. قطر با قراردادهای بزرگی که با شرکت‌های

وضعیت انرژی در ایران

اخطار!

نابسامان امروز انرژی ایران تا حد زیادی معلول حضور بی‌رقیب دولت در بخش تولید، سرمایه‌گذاری و توزیع بوده است و اگر سیاست‌های اصل ۴۴ به خوبی و به دور از آزمون و خطا در بخش انرژی اجرا شود و هم‌زمان، محیط کسب‌وکار در ایران برای افزایش حضور بخش خصوصی آماده‌سازی شود، می‌توان به حضور پُررنگ بخش خصوصی در راه‌اندازی و بهره‌برداری از پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بخش انرژی امیدوار بود. حضور بخش خصوصی که با کاهش تصدی‌گری دولت همراه خواهد شد، می‌تواند در یک فرآیند طبیعی، بخشی از معضلات انرژی را از میان بردارد و آن را سامان دهد.

نتیجه‌گیری: راهکارهای پیشنهادی شما برای کاهش اتلاف منابع انرژی و دستیابی به استاندارد جهانی مصرف چه می‌باشند؟

طی ۱۰ سال گذشته هم‌زمان با افزایش جمعیت، بیشترین میزان مسکن در کشور تولید شده است و تقاضای مسکن در کشور همچنان رو به رشد است. همین بناهای ساخته شده و یا در حال ساخت، اصلی‌ترین گلوگاه‌های اتلاف انرژی در کشور هستند، چراکه نظارت دقیق و سخت‌گیرانه‌ای نسبت به رعایت استانداردهای ساختمانی مربوط به بهینه شدن مصرف انرژی، در آنها رعایت نمی‌شود. اگرچه قوانین و آیین‌نامه‌های خوبی در زمینه رعایت این استانداردها تدوین شده است، اما در عمل سازندگان واحدهای مسکونی، خود را چندان موظف به رعایت آنها نمی‌دانند، چراکه نظارت دقیق و سخت‌گیرانه‌ای اعمال نمی‌شود. پس برای کاهش اتلاف انرژی در بخش مسکونی و تجاری، واحدهای در حال ساخت باید با نظارت جدی مواجه شوند و واحدهای ساخته شده هم با اعمال سیاست‌های تشویقی، نسبت به بازتعریف استانداردها و اجرای عملیات کاهش اتلاف انرژی دلگرم شوند. در بخش صنعت، تشویق صنعتگران به استفاده از فن‌آوری‌های روز و اعمال سیاست‌های تشویقی چشمگیر برای واحدهایی که مصرف انرژی آنها متناسب

با دکتر حمید ظاهری، سخنگوی اسبق سازمان اپیک و کارشناس مسایل انرژی

قیمت انرژی اعلام نشده و جزئیات آن و نحوه اجرای آن مشخص نیست، اما به صورت طبیعی و بر اساس اصول اساسی اقتصاد، افزایش قیمت، به سرعت بر نحوه و حجم مصرف اثر می‌گذارد. افزایش قیمت حامل‌های انرژی، قطعاً بخشی از اتلاف شدید انرژی - به ویژه در بخش خانگی و تجاری - را از بین می‌برد و ممکن است در بهبود الگوی مصرف این بخش‌ها اثر محسوس بر جای گذارد، اما در بخش صنعت و تولید صنعتی، افزایش بهای انرژی و آزادسازی قیمت آن می‌تواند مزیت وجود منابع انرژی را در ایران، برای گسترش فضای تولید و صنعت تحت تأثیر قرار داده و علاوه بر کاهش حاشیه سود بنگاه‌های صنعتی، سرمایه‌گذاری‌های جدید را در بخش صنعت کشور به صورت جدی با مخاطره مواجه سازد. تولید واحدهای صنعتی اگر بر اساس فرآیند بهای بین‌المللی انرژی صورت پذیرد، هزینه تمام شده تولید را افزایش و سود واحد صنعتی را کاهش خواهد داد و به همین دلیل، بخش صنعت کشور، ضمن از دست دادن بخش عمده‌ای از توان رقابتی خود در عرصه تجارت جهانی، امکان اشتغال‌زایی و کارآفرینی خود را محدودتر خواهد دید. البته در گام‌های نخست، شماری از واحدهای صنعتی برای ادامه حیات در شرایط مذکور، به سوی حداکثر سازی بهره‌برداری انرژی در خطوط تولیدی خود خواهند رفت و از روش‌های روز برای کاهش اتلاف انرژی استفاده خواهند کرد که به نوبه خود می‌تواند شاخص بهره‌وری انرژی مصرفی در بخش صنعت را بهبود بخشد.

نتیجه‌گیری: جایگاه بخش خصوصی را در راه‌اندازی و بهره‌برداری پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بخش انرژی چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به هر حال این واقعیت را باید قبول کرد که وضعیت

با توجه به این که ایران کشوری غیرصنعتی است، چرا سطح مصرف انرژی آن در مقایسه با استانداردهای جهانی، حتی بیش از برخی کشورهای صنعتی است؟

مصرف انرژی در ایران در وضعیتی بسیار نگران‌کننده و در تضاد کامل با استانداردهای جهانی است. در کشورهای صنعتی، اگرچه سرانه مصرف انرژی و به ویژه نفت بالاتر از ایران است، اما به دلیل وجود چرخه مصرف، انرژی مصرف‌شده در کشورهای توسعه‌یافته، به صورت مستقیم با افزایش سطح تولید ناخالص داخلی و افزایش درآمد سرانه ارتباط دارد. این مسأله نشان می‌دهد که در کشورهای توسعه‌یافته، انرژی به صورت صحیح مورد بهره‌برداری قرار گرفته و در جهت پایداری توسعه و افزایش قدرت اقتصادی به کار می‌رود. شاخص شدت انرژی مصرفی، وضعیت نگران‌کننده‌ای را در ایران نشان می‌دهد. امروزه چین با جمعیتی بیش از ۱/۲ میلیارد نفر و تولید انبوه کالاهای صنعتی و اقتصادی، نصف ایران انرژی مصرف می‌کند. یعنی ایران با ۷۰ میلیون نفر جمعیت، دو برابر چین شدت مصرف انرژی دارد. حتی شدت مصرف انرژی ایران از ژاپن که یک گول صنعتی توسعه یافته محسوب می‌شود نیز بیشتر است. مصرف سرانه انرژی در ایران، در سال ۴۶ خورشیدی حدود ۲ میلیون بشکه معادل نفت خام بوده که این میزان ۳۰ سال بعد و در سال ۷۶ به بیش از ۱۰ میلیون بشکه رسیده است. گفتمنی است، تولید ناخالص داخلی سرانه ایران طی این ۳۰ سال، تنها ۱/۵ برابر افزایش یافته، در حالی که مصرف سرانه انرژی ۵ برابر رشد داشته است.

نتیجه‌گیری: تأثیر آزادسازی قیمت انرژی در قالب طرح تحول اقتصادی بر تولید، مصرف و بهره‌وری انرژی چگونه است؟

اگرچه هنوز سیاست دقیق دولت برای آزادسازی